

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Starptautiskās saistības un tiesiskais regulējums bioloģiskās daudzveidības jomā, Latvijas līdzšinējā pieredze un turpmāk plānotais

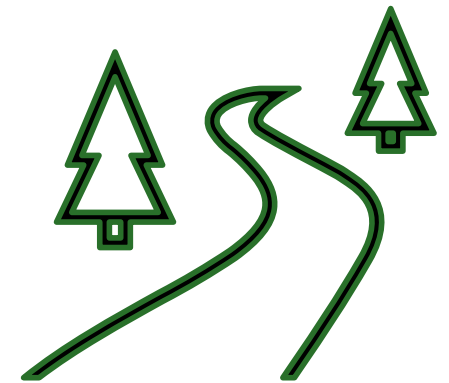
Daiga Vilkaste
31.01.2025

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Saturs

- ☛ **Dabas konvencijas**
- ☛ **ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2030**
- ☛ **Dabas direktīvas un regulas**
- ☛ **Paveiktais: Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšana – dabas skaitīšana**
- ☛ **Plānotais: īpaši aizsargājamās dabas teritorijas – Natura 2000 tīkla pabeigšana**
- ☛ **30% aizsargātas teritorijas, 10% stingras aizsardzības teritorijas,**
- ☛ **Kompensācijas** par ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Starptautiskās konvencijas

- Riodežaneiro konvencija (1992)
Par bioloģisko daudzveidību
- Bernes konvencija (1979)
Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu
- Bonnas konvencija (1979)
Par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību

- Ramsāres konvencija (1971)
Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi
- CITES (Vašingtonas) konvencija (1973)
Par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām
- Helsinku konvencija (1974, 1992)
par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

ANO mērķi

Ilgspējīgas attīstības mērķi

- 15. mērķis - Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot pārtuksnešošanos un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2030. gadam - atgriezīsim dabu savā dzīvē

- **Vienots un efektīvi pārvaldīts aizsargājamo teritoriju tīkls:** juridiski aizsargā vismaz 30% ES sauszemes un 30% jūras teritorijas un integrē ekoloģiskos koridorus kā daļu no Eiropas dabas tīkla;
- Nodrošināt, ka **biotopu un sugu saglabāšanās tendences un stāvoklis nepasliktinās un ka vismaz 30% sugu un biotopu,** kuru stāvoklis patlaban nav labvēlīgs, nonāk labvēlīgā stāvoklī vai uzrāda ļoti pārlicinošu virzību uz to;

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2030. gadam

- Apturēt **aputeksnētāju** skaita samazināšanās tendenci;
- par 50% samazināt **ķīmisko pesticīdu** izmantošanu un ar tiem saistīto risku;
- iestādīt **trīs miljardus jaunu koku**, lai sekmētu bioloģisko daudzveidību;
- vismaz **25 000 km** upju atkal padarīt brīvi plūstošas.

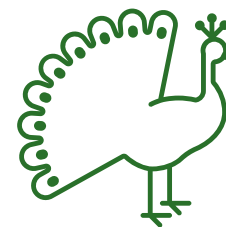
Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Dabas direktīvas un to ieviešana

Biotope direktīva - Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīva par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, 92/43/EEK

Putnu direktīva - Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra direktīva par savvaļas putnu aizsardzību, 2009/147/EK

Likums «Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām», 1993.
Sugu un biotopu aizsardzības likums, 2000.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošana

No Biotopa direktīvas* un EK vadlīnijām izrietoši pamatprincipi *Natura 2000* teritoriju tīklu veidošanai:

- *Natura 2000* veido tikai uz zinātniskiem datiem (neņem vērā sociāli ekonomiskos apsvērumus);
- katrai sugai / biotopam atsevišķi nodrošinot noteiktu pārstāvniecību *Natura 2000* teritorijās;
- *Natura 2000* veidošanu nevar aizstāt citi aizsardzības pasākumi;
- Sugas / biotopa aizsardzību nevar *pārlikt* uz citu sugu / biotopu;
- 20% / 60% princips.

* Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Natura 2000 Latvijā un ES

Latvija – 11,5%

Lietuva – 13,8%

Igaunija – 17,9%

Slovēnija – 37,9%

Dānija – 8,3%

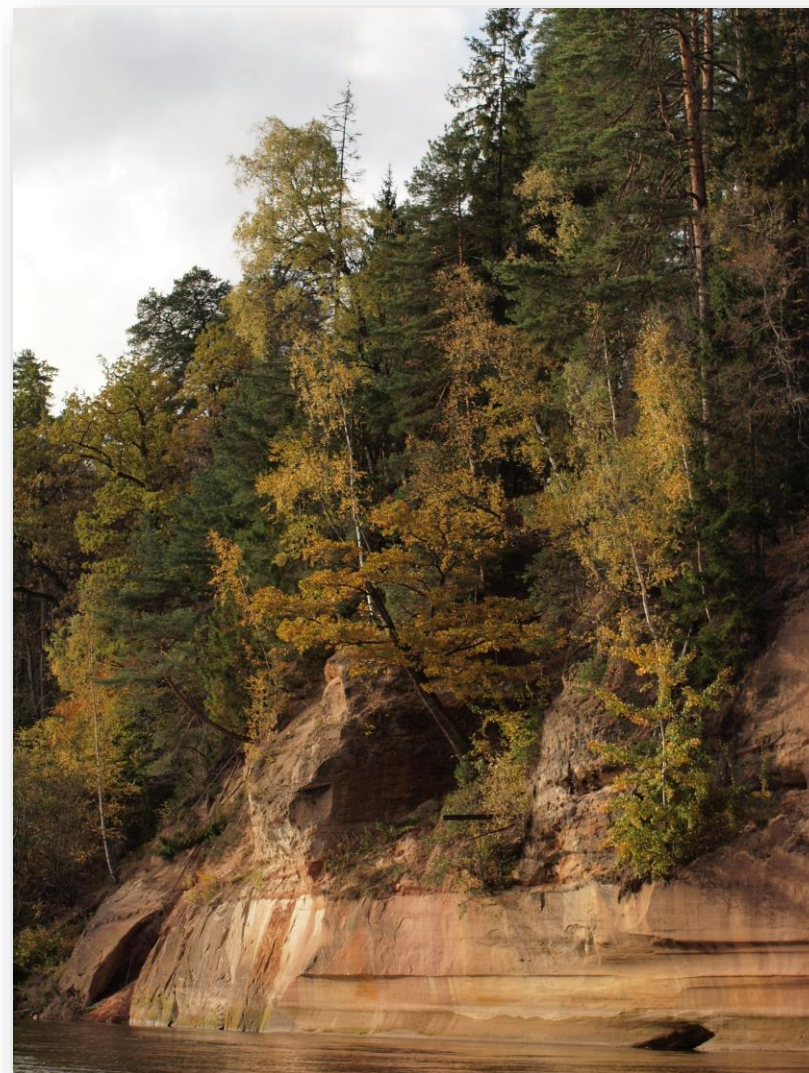
Somija – 12,6%

Zviedrija – 12,8%

Vācija – 15,4%

Polija – 19,6 %

Vidēji ES – 18,6%

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Pārkāpumu procedūras (I)

Pārkāpumu lieta Nr. 2019/2304 par nepilnīgu *Natura 2000* teritoriju tīkla izveidi septiņiem biotopu veidiem un trīs sugām.

Trīs biotopiem jāveido jaunas *Natura 2000* teritorijas:

- ES nozīmes biotopam 9080*
Staignāju meži,
- Biotopam 6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas,
- Biotopam 1170 Akmeņu sēkli jūrā

Divām sugām jāveido jaunas teritorijas:

- lapkoku praulgrauzim *Osmoderma barnabita*
- Eiropas platausim *Barbastella barbastellus*

*Četru biotopu un vienas sugas aizsardzību var nodrošināt jau esošo *Natura 2000* teritoriju tīklā.*

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Pārkāpumu procedūras (II)

Pārkāpumu lieta Nr.2020/2209 par nepietiekamu Natura 2000 teritoriju aizsardzības pasākumu plānošanu un aizsardzības mērķu nenoteikšanu.

- **Jānosaka** juridiski saistoši, specifiski aizsardzības **mērķi katrai Natura 2000 teritorijai** (visām tajā sastopamajām Biotopu direktīvas sugām un biotopiem).
- **Jānosaka** nepieciešamos **aizsardzības** (apsaimniekošanas) **pasākumus** katrai **Natura 2000 teritorijai**, pamatojoties uz katras teritorijas aizsardzības mērķiem un sugu un biotopu ekoloģiskajām prasībām.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Natura 2000 teritoriju aizsardzības mērķu noteikšana

- Atbilstoši EK vadlīnijām, balstoties uz zinātniskiem kritērijiem katrai *Natura 2000* teritorijai visiem tās izveidošanas mērķa biotopiem un sugām.
- Grozījumi likumā «Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām» - deleģējums Dabas aizsardzības pārvaldei apstiprināt aizsardzības mērķus.
- Aizsardzības mērķu reģistrācija dabas datu pārvaldības sistēmā.
- Saimnieciskās darbības izvērtējums balstoties uz teritorijai noteiktajiem aizsardzības mērķiem.
- Aizsardzības pasākumu plānošana, lai saglabātu vai atjaunotu biotopus un sugas, kuru dēļ teritorijai statuss ir piešķirts, tām labvēlīgā aizsardzības stāvoklī.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

	LV ĪADT	Natura 2000
Biosfēras rezervāts	1	
Dabas rezervāti	4	4
Nacionālie parki	4	4
Dabas liegumi	335	239
Dabas parki	42	37
Aizsargājamo ainavu apvidi	10	9
Aizsargājamās jūras teritorijas	7	7
Dabas pieminekļi (nav ieskaitīti dižkoki un dižakmeņi)	319	9
Kopā:	722	333*

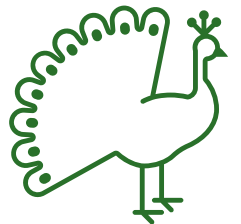
* Ieskaitot 24 mikroliegumus

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli

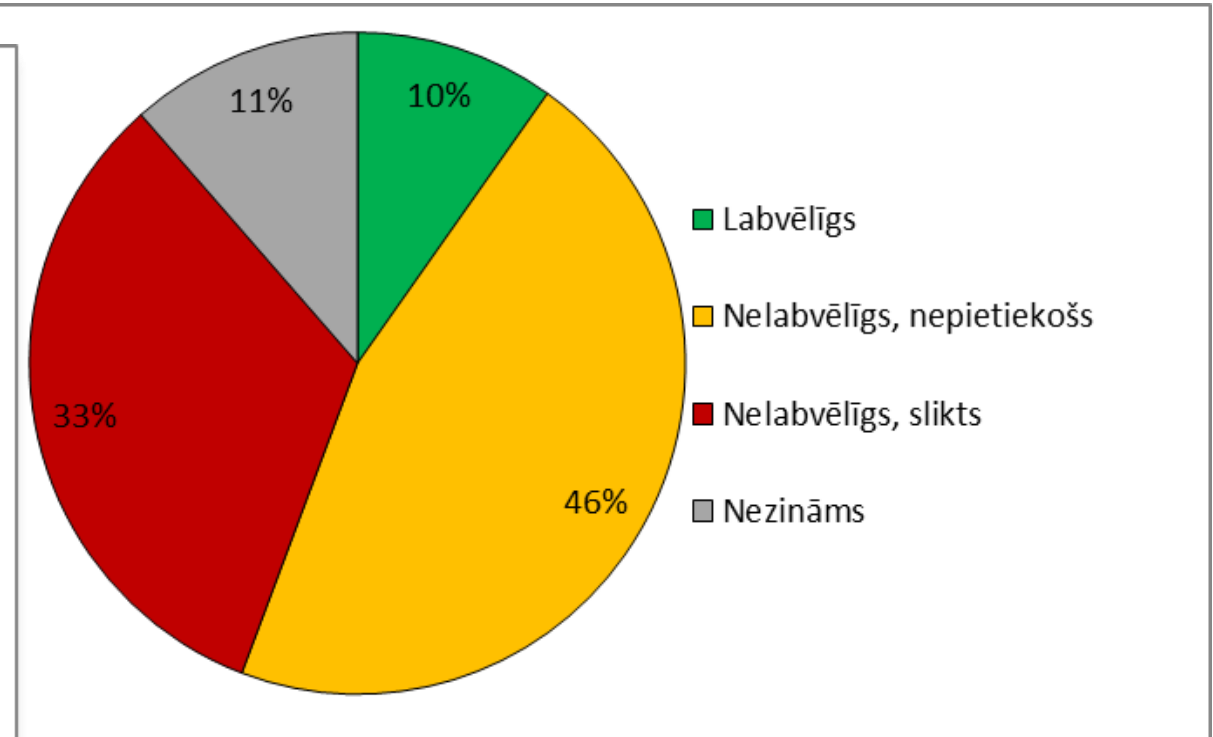
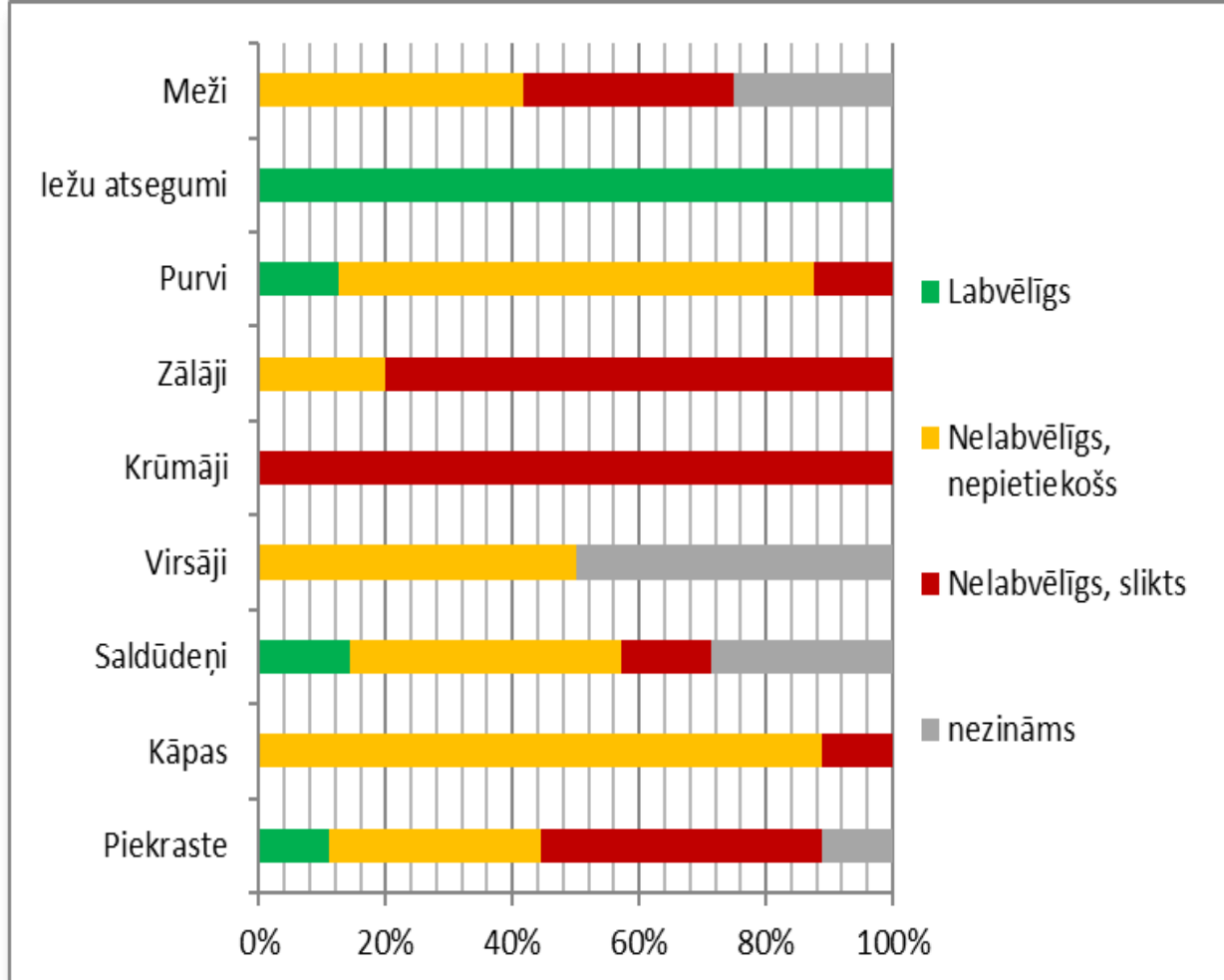
- Ziņojums reizi 6 gados;
- Sugu un biotopu stāvokļa vērtējums visā valsts teritorijā;
- Pēdējais novērtējums par 2013. – 2018. gadu;
- 2025. gada pirmā puse - nākamie ziņojumi par 2019. – 2024.gadu;
- No 61 biotopa labvēlīgs aizsardzības statuss 10% biotopu;
- No 112 sugām labvēlīgs aizsardzības statuss 39% sugu.

Biotopu aizsardzības stāvokļa vērtējums

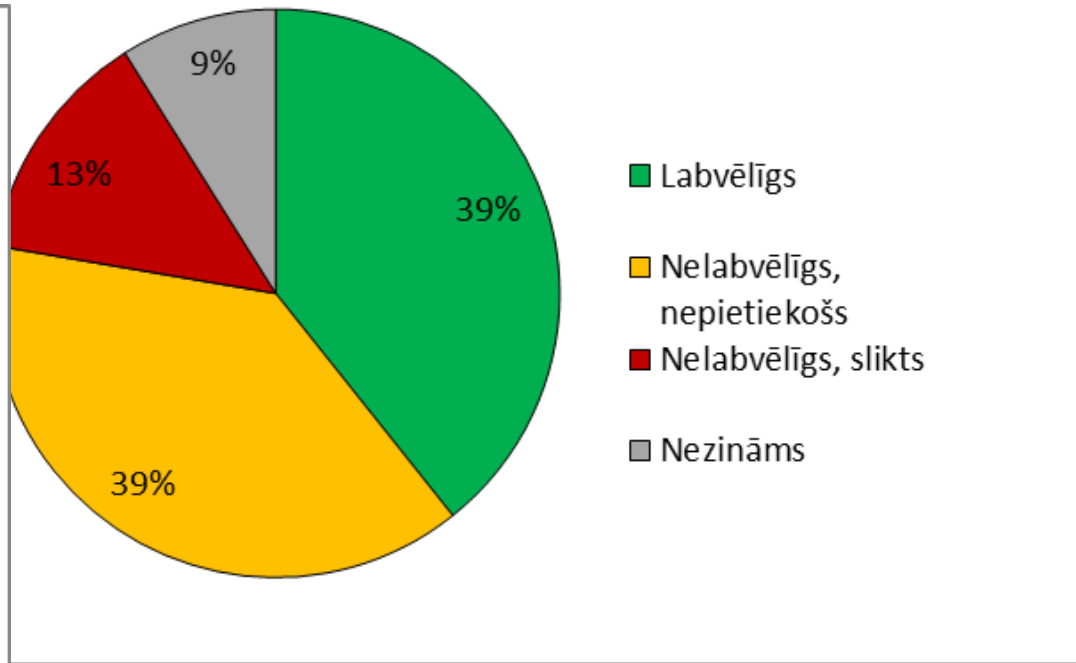
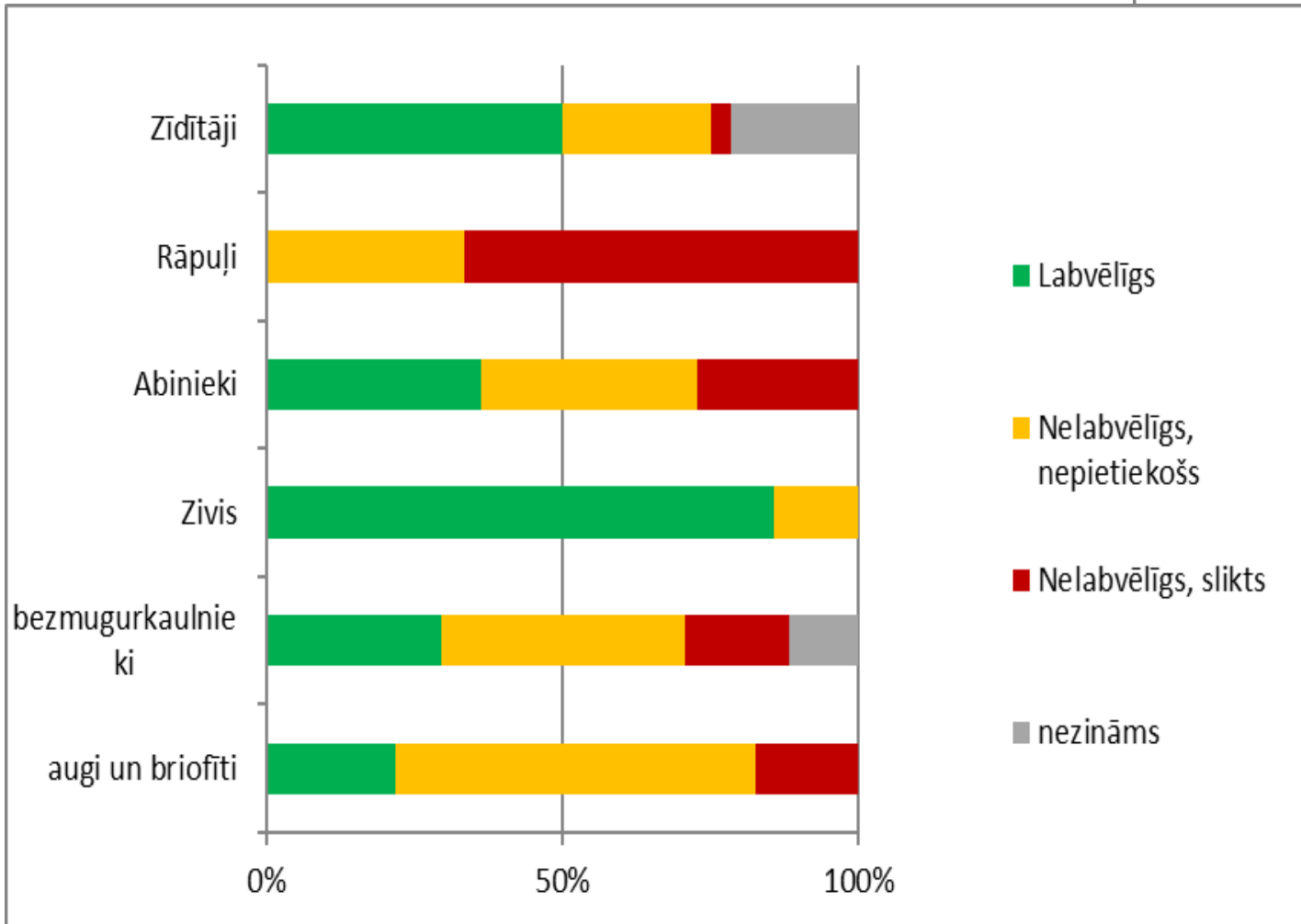
Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Sugu aizsardzības stāvokļa vērtējums

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Regula: Invazīvās svešzemju sugas (I)

2014. gada 22. oktobra ES Regula Nr. 1143/2014 **par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību.**

Komisijas Īstenošanas regula (ES) **2016/1141**, ar ko pieņem to invazīvo svešzemju sugu sarakstu, kuras rada bažas Savienībai.

Komisijas Īstenošanas regulas (ES) **2017/1263**, **2019/1262**, **2022/1203**, ar ko atjaunina to invazīvo svešzemju sugu sarakstu, kuras rada bažas Savienībai.

Šobrīd sarakstā ir **88 sugas** – 41 augu suga, 47 dzīvnieku sugas, **Latvijā sastopamas aptuveni 20 sugas** gan savvaļā, gan nebrīvē.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Invazīvās svešzemju sugas (II)

Invazīvu svešzemju sugu saraksts, kas rada bažas Eiropas Savienībai. Sarakstā iekļautajām sugām regula nosaka ierobežojumus un pasākumus attiecībā uz turēšanu, importēšanu, pārdošanu, pavairošanu, audzēšanu un izlaišanu vidē.

Visām ES dalībvalstīm ir pienākums:

- novērst nejaušu invazīvo sugu ienākšanu valstī;
- agrīni atklāt un ātri iznīcināt sugas;
- pārvaldīt savā teritorijā jau plaši izplatītas sugas.

Sugu un biotopu aizsardzības likums (grozījumi 2024)

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Invazīvas svešzemju sugas (III)

Izpratne un sugu atpazīšana ļoti būtiska, lai sugu neizplatītu tālāk tirgojot, vai netīši nereklamētu (LTV1 pašreklāma ar zeltslotiņu un uzņēmuma tēls – jenots bērnu izziņas ekskursijā).

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Dabas atjaunošanas regula

Ekosistēmu atjaunošana: atjaunot vismaz 20% no ES sauszemes un jūras teritorijām līdz 2030. gadam; 100% līdz 2050.gadam

Bioloģiskās daudzveidības uzlabošana: veicināt sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības stāvokli

Pilsētās zaļo teritoriju veidošana: palielināt zaļās zonas pilsētās, lai mazinātu karstuma salu efektu un veicinātu rekreācijas iespējas

Ilgspējīga lauksaimniecība: veicināt ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses, kas palīdzēs saglabāt un atjaunot dabas resursus

Divu gadu laikā jāizstrādā nacionālie dabas atjaunošanas plāni

Stājās spēkā
2024. gada
18. augustā,
ir tieši
piemērojama

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Pamatuzstādījumi

- Sinerģijas ar citiem politikas plānošanas dokumentiem un politikas mērķiem;
- Esošā finansējuma ietvaros (līdz 2027. gadam). Regula neprasa pārplānot KLP un KZP finansējumu;
- Aktīvi un pasīvi atjaunošanas pasākumi;
- Zemes īpašniekiem un lietotājiem – brīvprātīgi pasākumi attiecībā uz organisko augšņu atjaunošanu;
- Detalizēti pasākumi – līdz 2030. gadam ar pārskatīšanu 2032. gadā;
- Stratēģiskie virzieni līdz 2040. un 2050. gadam.

Paveiktais un plānotais

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

- ☛ Dabas skaitīšana;
- ☛ *Natura 2000* teritoriju tīkla pabeigšana – jaunās teritorijas;
- ☛ 10% un 30% mērķis aizsargātu teritoriju izveide;
- ☛ Aizsardzības mērķu noteikšana katrai *Natura 2000* teritorijai;
- ☛ Dabas atjaunošanas plāns;
- ☛ Kompensāciju sistēmas pilnveidošana.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Dabas skaitīšana

ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšana (kartēšana) – **Dabas skaitīšana**

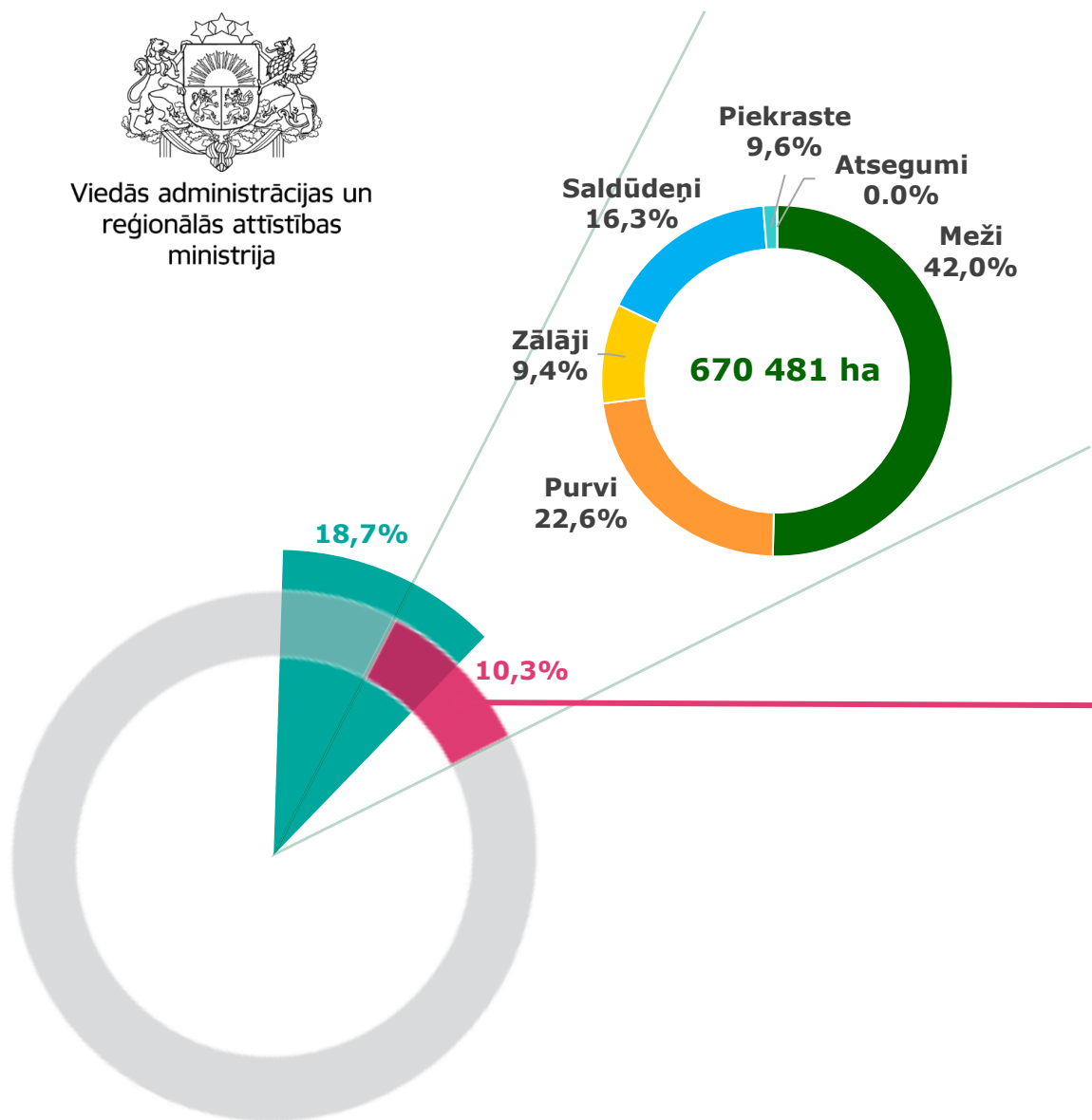
Mērķis – iegūt detalizētu un zinātniski pamatotu informāciju par Latvijas dabas vērtībām, to daudzumu, veidiem, izplatību un kvalitāti.

Datu analīze un informatīvais ziņojums “Par aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas rezultātiem un tālāko rīcību aizsargājamo biotopu labvēlīgas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanas un tautsaimniecības nozaru attīstības interešu sabalansēšanai”, pieņemts MK 21.01.2025.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

ĪADT un ES nozīmes biotopu īpatsvars sauszemes teritorijā,
biotopu grupu sadalījums sauszemes teritorijā

Dabas skaitīšanas rezultāti īsumā

Biotopu kartēšana veikta no 2017.–2023. gadam Latvijas sauszemē

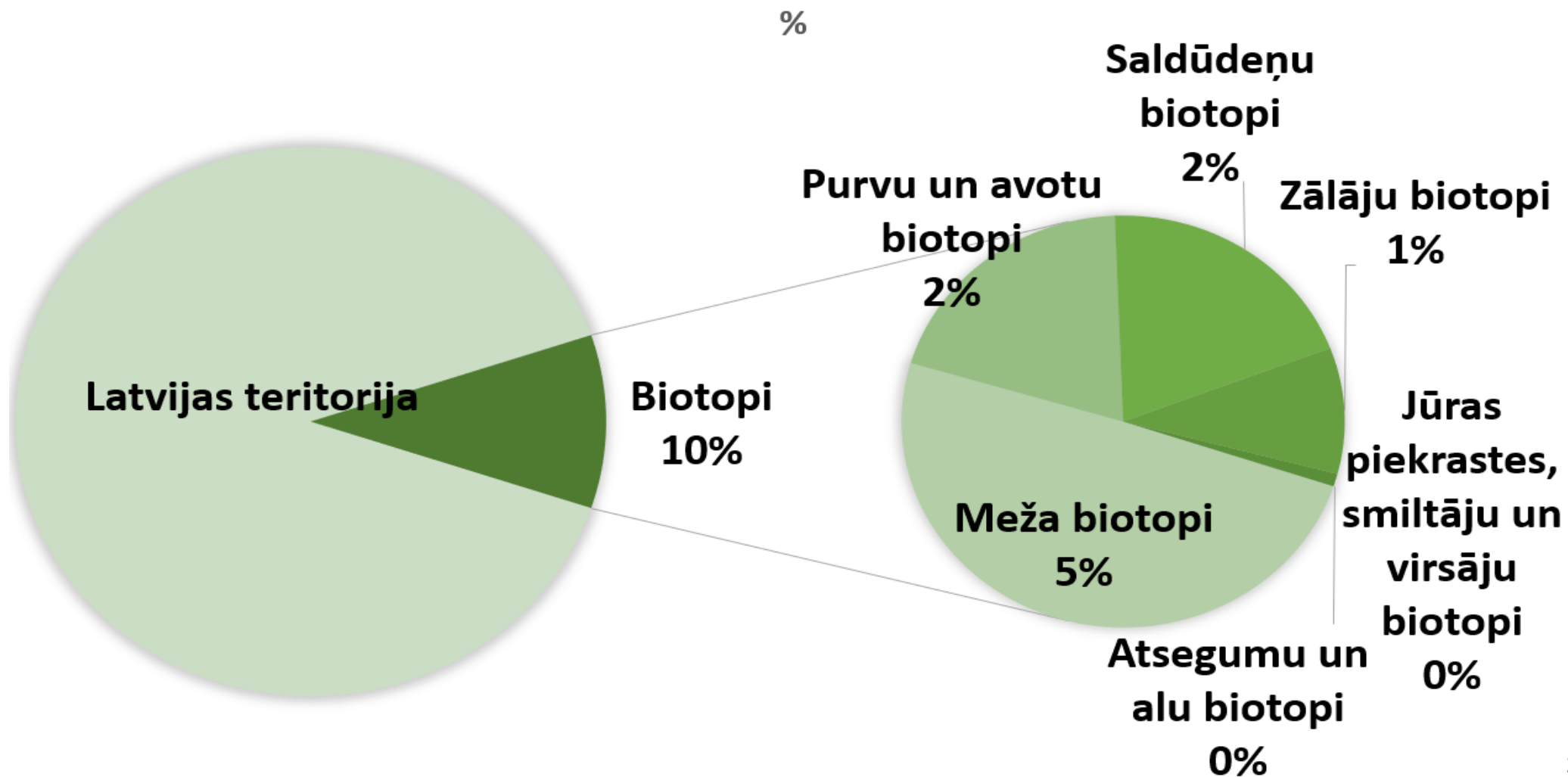
- Latvijā *Natura 2000* tīkls (biotopu aizsardzība) nerasniedz vadlīnijās* noteikto – **lielākoties zālāju un meža biotopi nav aizsargāti pietiekamā platībā;**
- puse no ES nozīmes biotopiem atrodas **ārpus Natura 2000 tīkla** (nav aizsargāti);
- Dabā tika apsekoti 1 244 757 ha jeb 21% no valsts teritorijas.

*Hab.97/2, rev.4

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

ES nozīmes aizsargājāmie biotopi Latvijā

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošana (I)

pārkāpuma procedūras par Biotopu Direktīvas neizpildi novēršana

- 74 jauni dabas liegumi (2023.) – prioritārajam ES nozīmes **biotopam** *Staignāju meži* (9080*), Natura 2000 pārklājums palielināts līdz 40%
- Aizsargājamā ainavu apvidus "Koknese-Odziena" (2024.) izveide sikspārņa – Eiropas platauša aizsardzībai

© Foto: Zdenek Macat

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošana (II)

- ☛ **39 jaunu dabas liegumu izveide un četru esošo dabas liegumu paplašināšana**, zālāju biotopam – ***Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas*** (6270*) (pārklājums no 20% palielinātos uz 27%)
- ☛ **Jūrā būs nepieciešams** veidot *Natura 2000* teritorijas biotopa ***Akmeņu sēkļi jūrā*** (1170) **aizsardzībai** – šobrīd norit pēdējās zinātniskās izpētes un priekšlikumu sagatavošanas LIFE REEF projektā

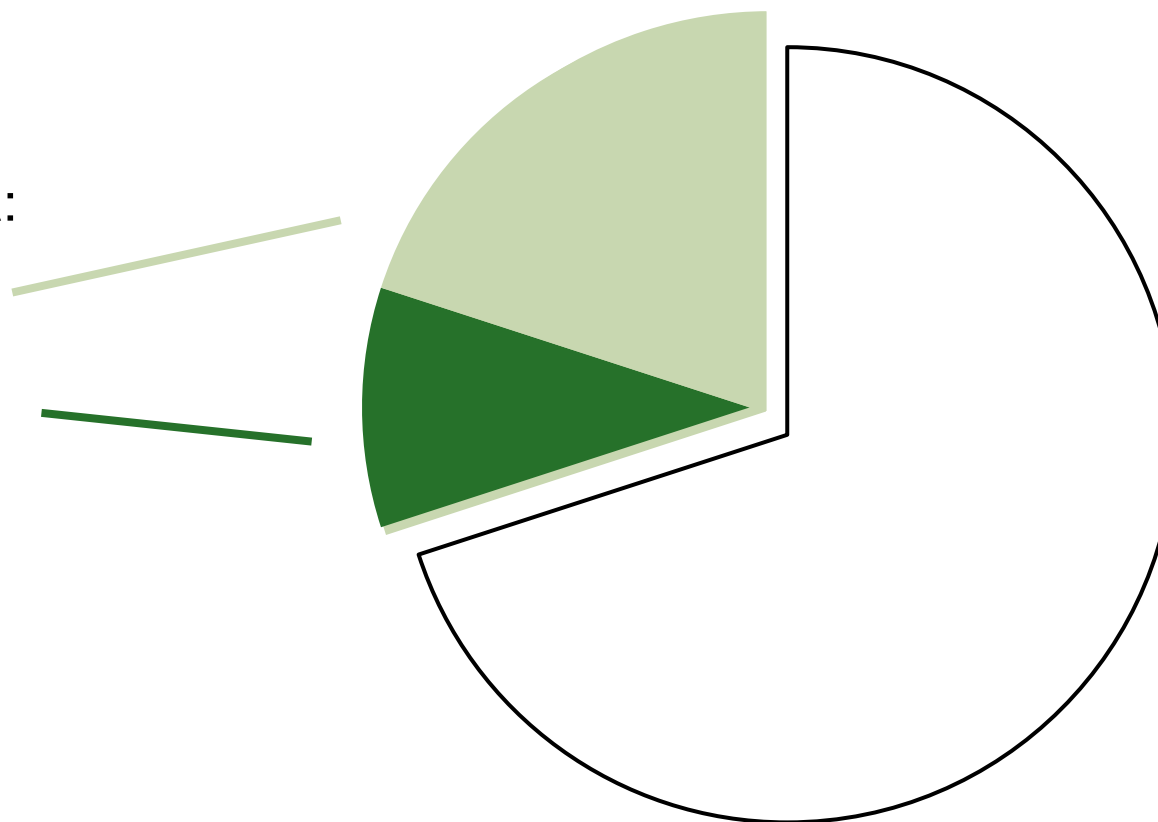
Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Mērķis: aizsargātu teritoriju izveide

ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija:

aizsargāt 30% Latvijas teritorijas

10% Latvijas teritorijas stingri aizsargāt

pārējā Latvijas teritorija

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

10% stingri aizsargāti

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Nacionālais dabas atjaunošanas plāns

- **Jāiesniedz līdz 01.09.2026.**, galīgā versija līdz 1.09.2027.;
- Kvantitatīvi dati par atjaunojamām platībām, telpiski dati, kur attiecināms;
- Pamatojumi, pieņēmumi, apstiprinājumi, pierādījumi;
- Precīzs pasākumu plānojums līdz 2030. gadam, stratēģiskie virzieni uz 2040. un 2050. gadu;
- Salāgo ar atjaunojamo energoresursu apguves teritoriju plānu;
- Jānodrošina sabiedrības iesaiste kā stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Kompensācijas zemes īpašniekiem (I)

- ✦ Esošās kompensācijas:
 - ✦ Par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem;
 - ✦ Atbalsta maksājumi par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu;
 - ✦ Zemes atpiršana dabas rezervātos.
- ✦ Informatīvais ziņojums «Par priekšlikumiem kompensāciju nodrošināšanai par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās un iespējamajiem finanšu avotiem kompensāciju segšanai», pieņemts MK 15.10.2024.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Kompensācijas zemes īpašniekiem (II)

Jauni kompensāciju veidi vai esošo veidu tvēruma paplašināšana:

- Vienreizējie maksājumi par mežaudzi;
- Zemes maiņa;
- Zemes atpiršana arī dabas liegumos.

Grozījumu sagatavošana likumā "Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās" - 1.09.2025.

Algoritma izstrāde mežaudzes vērtības kompensācijas vienreizēja maksājuma veidā aprēķināšanas metodikai un izmaksāšanai.

Viedās administrācijas un
reģionālās attīstības
ministrija

Paldies!